

od vrtića do fakulteta

*Svaka odgojna
akcija zahtijeva
kompetentan pristup*

Iako je osnovna značajka obrazovnog sustava Republike Hrvatske horizontalna i okomita protočnost, ova se značajka još uvijek ne odnosi na obrazovanje odgajatelja. No u posljednje vrijeme događaju se pomaci i kvalitativne promjene koje su zahvatile i sustav obrazovanja hrvatskih odgajatelja.

**dr. sc. Jasna Krstović, red. prof.
Sveučilište u Rijeci
Učiteljski fakultet Rijeka**

Svjedoci smo vremena u kojem sustav visokog obrazovanja zahvaćaju značajne promjene. Radi se o suštinskim, kvalitativnim pomacima dvojake prirode. Prije svega želi se postići značajno viša kvalitativna razina učinaka visokoškolskog obrazovanja koje, s obzirom na svoje

potencijale, ni izdaleka ne polučuje očekivane učinke. S druge strane pak, htjeli mi to priznati ili ne, te su promjene i rezultat velikih promjena koje se događaju u našem okruženju i koje nas 'tjeraju' da na njih reagiramo.

Posljednje desetljeće europski sustav visokog obrazovanja karakterizira kontinuitet reformi koje se, uz puno uvažavanje nacionalnih posebnosti, koncentriraju oko ideje integracije

kroz izgradnju 'Europe znanja'. Pritom je izgradnja europskog sustava visokoškolskog obrazovanja (EHEA- European Higher Education Area) jedna od većih, nama svakako zanimljivih ideja. Teži se prevladavanju izoliranosti pojedinih visokoškolskih sustava (nerijetko susjednih zemalja), međunarodnoj prepoznatljivosti i usporedivosti diploma, što će za posljedicu donijeti mobilnost mladih obrazovanih ljudi, atraktivnost i konkurentnost pojedinih sustava obrazovanja. Takve promjene zahvatile su i sustav obrazovanja odgajatelja.

U mnogim zemljama Europske unije u tijeku su reforme kurikuluma i modifikacije sustava njihova obrazovanja. Pritom se većina

od vrtića do fakulteta

opredjeljuje za novi pristup određen kao dinamičan, otvoren i trajan proces temeljen na zahtjevu da je kontinuirani profesionalni razvoj i stalno stručno usavršavanje obveza koja proizlazi iz profesionalne etike i odgovornosti svakog odgajatelja. Preddiplomsko obrazovanje predstavlja pritom tek prvu etapu u okviru koje se postiže temeljna stručna, odnosno profesionalna kompetencija.

Neki primjeri organizacija sustava obrazovanja odgajatelja

Generalna tendencija je 'prijelaz svih oblika obrazovanja odgajatelja' na sveučilišta, do kojeg je došlo u brojnim državama članicama Europske unije, kao nužni uvjet za poboljšanje i reformu koji se nameću kao nedvojbeno potreba. (Mahony, Hextall, 1998.) Tako su na primjer Švedska i Finska integrirale studijske programe za obrazovanje odgajatelja u primarnom obrazovanju na sveučilišta kroz izvedbu studija na svim razinama (uključujući i doktorske studije). Na sveučilištu u Helsinkiju na Fakultetu društvenih znanosti na razini diplomskih studija izvodi se Studij ranog odgoja i obrazovanja (University Of Helsinki Faculty of Behavioural Sciences. Više na: www.helsinki.fi/behav/english/studies.htm).

Sličnu organizaciju studija možemo pronaći i u Švedskoj koja je 2001. godine uvela nove institucije za obrazovanje odgajatelja i učitelja: National Graduate Schools in Teaching Methodology u okviru kojih izvodi diplomске studije ranog odgoja. Isto tako moguće je vidjeti da se istovrsni studiji izvode i na fakultetima: npr. Umea University Faculty of Teacher Education, Department of Child and Youth education. Više na: www.educ.umu.se/eng/research.html. U Velikoj Britaniji moguće je vidjeti da se studiji za ovo područje organiziraju do najviše 8. razine. Npr. na Newcastle University izvodi se svojevrsno postdiplomsko certificiranje odgajatelja i učitelja. Više na: www.ncl.ac.uk/-lik.

Obrazovanje odgajatelja u Danskoj organizirano je u nekoliko regionalnih Centara za visoko obrazovanje ('Centres for Higher Education' CVU). Oni su se 2000. godine preimenovali u 'Professional Bachelor's degree' s mogućnošću studiranja na magistrskoj i doktorskoj razini studija. Iako Bosna i Hercegovina nije zemlja EU, ističemo je u ovom pregledu ponajviše stoga što se na njezinim Sveučilištima (u Mostaru, Sarajevu, Tuzli) izvodi četverogodišnji studij predškolskog odgoja kojim se stječe stručni naziv: profesor predškolskog odgoja (više na: www.unsa.ba/).

U uvjetima razvijenoga društva znanja, obrazovanje hrvatskih odgajatelja jedino je u okviru odgojno-obrazovne struke koje se realizira stručnim studijem i nije se bitno mijenjalo više od 30 godina?!

Uvidom u recentne izvore moguće je vidjeti da se u Europi razvija širok spektar programa za daljnji profesionalni razvoj i stručno usavršavanje u ranom odgoju i obrazovanju koji funkcioniraju kao svojevrsna nadgradnja na preddiplomski studij. U tom smislu posebno ističemo veoma rasprostranjene tzv. *PGDE programe* (Professional Graduate Diploma in Education) koji su po razini i trajanju veoma slični specijalističkim diplomskim studijima.

Vrijedi li Bolonja za hrvatske odgajatelje?

U pogledu obrazovanja naših odgajatelja, nacionalni visokoškolski sustav odudara od pozitivnih dosega europske prakse, ali i navedenih deklarativnih iskaza u nacionalnim strateškim dokumentima. Reforme kojima se žele uvoditi promje-

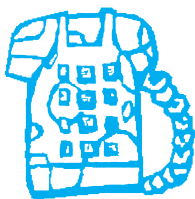
ne na navedenim načelima mukotrpno probijaju put do akademske zajednice. Prema dokumentu *Plan razvoja sustava odgoja i obrazovanja od 2005. do 2010., str. 35. Razvoj obrazovanja odgojiteljskoga i nastavnog osoblja* stoji: Za obrazovanje odgajatelja izvodit će se (i dalje, op.a. JK.) studij predškolskog odgoja koji je stručni studij u trajanju od tri godine. (www.mzoš.hr)

U uvjetima razvijenoga društva znanja, obrazovanje hrvatskih odgajatelja jedino je u okviru odgojno-obrazovne struke koje se realizira stručnim studijem i nije se bitno mijenjalo više od 30 godina?!² Ovakvo pozicioniranje studijskog programa predstavlja ustvari prihvaćanje u svijetu uglavnom napuštenih stajališta o shvaćanju odgajateljstva kao svojevrsnog zanata, za obavljanje kojeg je dovoljno praktično osposobljavanje (a ne obrazovanje). Zato se ti programi temelje na cijelom kompleksu rutinskih postupaka, obrazaca, shema i modela prema unaprijed utvrđenom, standardiziranom inventaru mogućih uloga odgajatelja na principu postizanja minimalnih kompetencija. Suvremene znanstvene spoznaje stavile su takva razmišljanja u 'ropotarnicu prošlosti'.

Danas je svakom iole obrazovnijem čovjeku jasno da svaka odgojna akcija, bez obzira gdje se odvija i s kojom populacijom odgajatelja, zahtijeva kompetentan pristup, temeljen na profesionalnoj odgovornosti za poziv koji je odabran. Isto tako gotovo jednoglasno prihvaćena je teza o tome da *što je dijete manje, o njemu treba više znati*.

I na kraju, i ne manje važno: Iako je navedenim vladinim dokumentom izričkom navedeno da će reforma studijskih programa ići ka tome *da se postigne ravnopravnost s ostalim stručnim djelatnicima u obrazovnom sustavu u stručnom usavršavanju i napredovanju u Hrvatskoj i Europskoj uniji*³, takvi kvalitativni iskoraci primijenjeni su samo za učiteljske studije

od vrtića do fakulteta

Što je dijete manje, o njemu treba više znati

u primarnom obrazovanju koji su se iz stručnih transformirali u sveučilišne studije u trajanju od pet godina. Obrazovanje odgajatelja predškolske djece jedino je u okviru odgojno-obrazovne struke koje se i dalje realizira stručnim studijem u trogodišnjem trajanju. Za hrvatske odgajateljice to je 'posljednja postaja' u vlaku koji putuje u društvo znanja jer se mogućnost daljnjeg formalnog obrazovanja tu zaustavlja bez obzira na činjenicu što je osnovna značajka obrazovnog sustava Republike Hrvatske horizontalna i okomita protočnost. U sustavu visokog obrazovanja ne izvode se studiji koji bi

stručnim prvostupnicima predškolskog odgoja omogućili nastavak obrazovanja na višoj razini.

Iz tih razloga sveučilišni studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja (preddiplomski i dodiplomski) bezuvjetno predstavlja početak procesa definiranja i razvoja indikatora kojima se promovira kvaliteta odgajatelja i njegova obrazovanja, priznavanje odgajatelja kao stručnjaka široke provenijencije te prihvaćanje odgajateljske profesije kao jednakovrijedne ostalim akademskim zvanjima. To je odgovor na promijenjenu ulogu odgajatelja u uvjetima suvremenog

određenja izvanobiteljskog institucionalnog konteksta. Jer biti odgajatelj znači odabrati zanimanje koje je, osim što je najljepše na svijetu, vrlo složeno i zahtjevno, predmnijeva visoku razinu znanja i sposobnosti, refleksivno mišljenje, kontinuirani profesionalni razvoj, autonomiju, odgovornost, kreativnost istraživanja i osobnu prosudbu. Razvojno gledajući, sveučilišno obrazovanje odgajatelja predstavljat će tek temeljnu etapu na koju će se, procesima cjeloživotnog obrazovanja, kontinuirano razvijati odgajateljeve autonomne, osobne i profesionalne kompetencije.⁴

- ¹ U europskoj terminologiji često se koristi i termin 'učitelji' koji implicira profesionalce u ranom i predškolskom odgoju. U tom smislu stručnjaci u ranom odgoju i obrazovanju su također učitelji, ali s prefiksom 'predškolski': preschool teacher
- ² Radi usklađivanja studija s Bolonjskom deklaracijom, trajanje studija predškolskog odgoja produženo je s dvije na tri godine. Ta je promjena uglavnom bila formalne prirode na način da se isti program (koncept) 'rastegnuo' na još jednu godinu.
- ³ Time se u stvari 'naslanja' na Ustavom zajamčeno pravo dostupnosti obrazovanja: Svatko mora imati jednako pravo na odgoj i obrazovanje te osposobljavanje prema vlastitim sposobnostima, potrebama i individualnom razvoju. Ostvarivanje dostupnosti obrazovanja jedan je od elemenata uspješnog sprječavanja društvene isključenosti. (čl. 65. Ustava RH).
- ⁴ Učiteljski fakultet u Rijeci uputio je u proceduru Sveučilišni preddiplomski i diplomski studij ranog i predškolskog odgoja i obrazovanja po modelu (3+2). Iz tih razloga nismo u mogućnosti navoditi elemente koncepcije na kojoj se isti temelji.